

2005. aasta arheoloogiliste välitööde tulemused

Results of archaeological fieldwork in 2005

Reinhard JONHANSON and Martin YULIN

Archaeological excavations at Jägala Hillfort

Arheoloogilised välitööd Jägala hüüdnägil

Andres THAURI and Kristina JONHANSON

Archaeological research on Käraste, Mähevälge and Käraste hillforts

Arheoloogilised välitööd Käraste, Mähevälge ja Käraste hüüdnägil

Julius LÄH and Margat LÄHEMAN

New investigations at Sassi hillfort of 2005-2006 in Kõrve

Uus uuritud Põhja-Eesti hõimuväin Sassi hüüdnägil

Margit KORSJA, Julius LÄH, Karin TÄRRE ja Ülle TAMLA

Ringwall enclosure of Laps in Pärnu linn Southern Harbours

Laps hüüdnägil ringseinaline kaitsealade

Det HANSEN

Über die Funktion der Neolithischen Hügelgräber

Neoliitiliste hüüdnägilade funktsioonid

Marika AAL

Excavations on the coast of Pühjäärve and Mähevälge

Arheoloogilised välitööd Pühjäärve ja Mähevälge hüüdnägil

Marika AAL

Archaeological excavations on the coast of Pühjäärve

Arheoloogilised välitööd Pühjäärve hüüdnägil

Margit KORSJA and Martin YULIN

Archaeological investigations in the surroundings of Käraste

Arheoloogilised välitööd Käraste hüüdnägil

Andres THAURI and Riina BERNDIA

Archaeological investigations carried out by the University of Tartu in 2005

Arheoloogilised välitööd Tartu ülikooli poolt 2005. aastal

Julius LÄH and Ülle TAMLA

Archaeological excavations at Lai Street in Tartu

Arheoloogilised välitööd Lai tänaval Tartus

Julius LÄH and Ülle TAMLA

Archaeological excavations at Lai Street in Tartu

Arheoloogilised välitööd Lai tänaval Tartus

Julius LÄH and Ülle TAMLA

Archaeological excavations at Lai Street in Tartu

Arheoloogilised välitööd Lai tänaval Tartus

**ARHEOLOOGILISED
VÄLITÖÖD
EESTIS**

**ARCHAEOLOGICAL
FIELDWORK
IN ESTONIA**

2005

Koostanud ja toimetanud
Ülle Tamla

Muinsuskaitseamet
Tallinn 2006

© 2006 Muinsuskaitseamet
Uus 18, Tallinn 10111, Eesti
National Heritage Board
Uus 18, Tallinn 10111, Estonia

Esikaas: Hilisviikingiaegne kõrva- või oimurõngas.
Rekonstruktsioon 2005. a. avastatud Ubina hõbeaardes
sisalduva fragmendi põhjal. Joonistanud Kersti Siitan.
Cover: Earring or temple ornament from Late Viking Age.
Reconstruction based on the fragment from the silver board
of Ubina discovered in 2005. Drawing by Kersti Siitan.

Tagakaas: Tartust Tähtvere tänavalt 2005. a. leitud 15. saj.
haruldase savikannu kild.
Back cover: Fragment of stoneware goblet from the 15th century.
Stray find from Tartu, Tähtvere Street in 2005.

Toimetuskolleegium:

Ants Kraut
Erki Russow
Toomas Tamla
Ülle Tamla
Kalev Uustalu
Heiki Valk

Uus 18, Tallinn 10111, Eesti
e-mail: info@muinas.ee

Kujundus ja küllendus:

Jaana Kool

ISSN 1406-3972

TARTU ÜLIKOOLI
RAAMATUKOGU
SUNDASEMPLAR

ST. PETER'S CHAPEL AND ILLEGAL "ARCHAEOLOGISTS"

Mauri KIUDSOO

*Tallinna Ülikooli Ajaloo Instituut (Institute of History, University of Tallinn)
Rüütli 6, 10130 Tallinn, Eesti (Estonia)
mauri.kiudsoo@mail.ee*

On June 28, 2005 the author of this paper together with Ivar Leimus and Mihkel Tammet inspected the findspots of the silver hoards of Metsküla (*tpq* 965) and Kumna (*tpq* 1220) on the territory of the former Keila parish. Besides these we also visited the site of St. Peter's chapel on the lot of the Jõeste farm in Kodasema village on the right bank of the Hüüru River (Fig. 1). Although the inhabitants of Kodasema village still know the legend of the sanctuary once situated in the village (see Kiudsoo 2005, 2); the chapel has been mentioned in written sources only in L. A. Mellin's Atlas of Livonia (1798), where it is marked as a perished building. In the same Atlas (Mellin 1972) the name of the village *Koddassem*, which may be related to the chapel, is also mentioned for the first time (Fig. 2).

Fig. 1. View from the former St. Peter's chapel site towards the Jõeste farm.

Joon. 1. Vaade kunagise Peetri kabeli asukohalt Jõeste talu suunas.

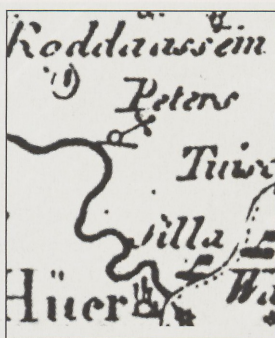

Fig. 2. Kodasema village and the remains of St. Peter's chapel in the Atlas of Livonia by L. A. Mellin from 1798.

Joon. 2. Kodasema küla ning Peetri kabeli jäänused 1798. aasta L. A. Mellini Liivimaa Atlasel.

THE IMPULSE OF THE INSPECTION

The inspection of the site of St. Peter's chapel was caused by the impudence of the illegal "archaeologists" who had previously excavated there. According to the information provided by Enn Uiibo, the owner of the Jõeste farm, two men had

arrived in a jeep about two years ago (in 2003? 2004?) and introduced themselves as archaeologists. They excavated the chapel site for 3–4 days, about 1 sq. m a day. They had promised to return as they had not managed to excavate the whole site of the chapel. These “archaeologists” had given E. Uiho 500 EEK for the lead buttons found. E. Uiho has not ploughed the field on the chapel site later.

ARCHAEOLOGICAL INVESTIGATIONS AND THE FOLLOWING RESULTS

Fig. 3. Coins found from the chapel site.
Joon. 3. Kabeli asukobalt leitud mündid.
(AI 6728.)

Fragments of pulled-up floor slabs(?) of the chapel testified to the exhaustive search for “lead buttons”. Our investigations, however, disclosed that the “archaeologists” had not managed to excavate the whole site beneath the presumable chapel. Besides the recognition of the owner of the Jöeste farm E. Uiho it is also indicated by the stratigraphy of the trial pit dug on the site of the former sanctuary, where a floor slab in its original(?) position could be observed.

Fig. 4. A flat cemetery apparently surrounded the sanctuary.

Joon. 4. Pühakoja ümber paiknes arvatavasti maahaudadega kalmistu.

According to the permit No. 1481, issued to the head of the investigations M. Kiudsoo by National Heritage Board, a metal detector had been used to search the soil thrown out from the trial pit. Two coins found from St. Peter's chapel should be pointed out. One of them was minted by the Livonian Order in Tallinn some time after 1515 (Fig. 3: 1). The other specimen, struck of copper, belongs to a considerably later period, originating from the mint of Avesta, Sweden, in 1644 (Fig. 3: 2).

Besides coins numerous fragments of human bones were discovered (Fig. 4) indicating the presence of a flat cemetery around the chapel. In view of that the earlier coin can be probably interpreted as grave goods and the later one as a possible offering.

LIABILITY FOR THE BREACH OF THE HERITAGE CONSERVATION ACT

Since the finds from the site of St. Peter's chapel, according to Chapter 5 of the Heritage Protection Act, belong among national heritage and are consequently state property, the activities of the "archaeologists" on the site must be regarded as breach of law. According to paragraph 1 of Section 46 of the Heritage Protection Act "knowingly removing a finding of cultural value from the place it is found and for damage thereto is punishable by a fine of up to 200 fine units". The same act, if committed by a legal person is punishable by a fine up to 20 000 EEK. The marauders of the St. Peter's chapel site should also be blamed from ethical aspect for desecration of a burial site since human bones brought to light by their excavation were scattered all over the place.

References

Mellin, L. A. 1972. Der Atlas von Livland. Lüneburg.

Kiudsoo, M. 2005. Aruane inspektsioonist endises Keila kihelkonnas 28.06.2005 (Manuscript in AI.)

PEETRI KABEL JA "MUSTAD ARHEOLOOGID"

Mauri KIUDSOO

28.06.2005. inspekteeris artikli autor koos Ivar Leimuse ja Mihkel Tammetiga Hüüru jõe paremkaldal Kodasema külas Jõeste talu maadel paiknenud Peetri kabeli asukohta (joon. 1). Kuigi Kodasema põliselanike seas elab siiani pärimus külas asunud pühakojast, leidub kirjalik teade kabelist üksnes L.A. Mellini 1798. aasta Liivimaa Atlases. Seal tähistatakse kabelit hävinud ehitisena. Samas atlasel on esimest korda jäädvustatud ka külanimi *Koddassem*, millel võib olla seos kabeliga (joon. 2).

INSPEKTSIOONI AJEND

Peetri kabeli asupaiga inspekteerimise vajadus tulenes seal juba varemalt tegutsenud "mustade arheoloogide" jultumusest: Jõeste talu peremehe E. Uibo teatel sõitsid kaks aastat tagasi (2003? 2004?) külla kaks meest, kes tutvustasid ennast arheoloogidena ja kaebasid tema põllul asuval kabelikohal 3–4 päeva. Kuna kogu kabeli alust ei jõutud läbi kaevata, lubanud mehed veel tagasi tulla. "Arheoloogid" olid andnud E. Uibole sealt leitud tinanööpide eest 500 krooni. Pärast seda pole E. Uibo kabelikohal enam põldu kündnud.

ARHEOLOOGILISED UURINGUD NING NENDE TULEMUS

Röövkaevajate põhjalikust "tinanööpidejahist" andsid tunnistust kabeli üleskistud põrandaplaatide tükid. Koha ülevaatus ja kabeli kunagisele asukohale tehtud prooviaugu stratigraafia, kus paljandus ilmselt oma algsel kohal asuv põrandaplaat, kinnitasid E. Uibo juttu sellest, et "mustad arheoloogid" polnud jõudnud läbi kaevata kogu oletatava kabeli alust maapinda.

Vastavalt Muinsuskaitseameti loale nr. 1481, mis väljastati ekspeditsioonijuhataja M. Kiudsoole, kasutati prooviaugust väljavisatud pinnase täiendavaks läbiotsimiseks metallidetektorit. Peetri kabeli leiutamaterjali seas tuleb eraldi nimetada kahte münti, millest üks on vermitud Liivi ordu poolt Tallinnas millalgi peale 1515. aastat (joon. 3 :1). Teine, vasest valmistatud eksemplar kuulub tunduvalt hilisemasse aega ja on löödud 1644. aastal Rootsis Avesta müntlas (joon. 3 :2). Lisaks müntidele pälvistid kaevamistel tähelepanu rohked inimluude tükid (joon. 4), mis osutavad kabeli ümber paiknevale maahaudadega kalmistule. Arvatavasti võibki varasemat münti pidada hauapanuseks, hilisemat aga võimalikuks ohvrianniks.

KARISTUS MUINSUKAITSEADUSE RIKKUMISE EEST

Kuna Muinsuskaitseaduse (MS) 5 peatükile toetudes on Peetri kabeli asukohalt avastatud asjad kultuuriväärtusega leiud, mis peavad kuuluma riigile, on seal tegutsenud "mustade arheoloogide" tegevus tõlgendatav seaduserikkumisena. MS § 46 lõige 1 järgi on kultuuriväärtusega leiu leikukohast teadliku eemaldamise ja selle rikkumise eest nähtud ette rahaträhv kuni 200 trahviühikut. Sama teo eest, kui selle on toime pannud juriidiline isik, karistatakse rahaträhviga kuni 20 000 krooni. Eetilise aspektist lähtudes tuleb Peetri kabeli asukohal marodeerinud isikuid süüdistada ka matusekoha rüvetamises, kuna kõikjal vedeles nende kaevetöödel paljandunud inimluid.